

Bostulpen aan zee

De Bostulp (*Tulipa sylvestris*) komt in Zeeland veel talrijker voor dan voorheen gedacht. Dit blijkt uit een grondige inventarisatie van de huidige verspreiding. Deze verspreiding blijkt bovendien goed in een historische context te plaatsen. En passant is daarbij zelfs een bijzondere ontdekking gedaan.

Zeeland, met name Walcheren, is één van de 'bolwerken' van deze in Nederland zeldzame, afnemende en als 'kwetsbaar' op de rode lijst¹ staande soort. Aanleiding voor de studie was een artikel² in het periodiek van het Zeeuwse Floron-district, waarvan de conclusie was dat de soort in Zeeland 'in de verdrukking' zat. Dit inspireerde om in 2015 met deze fraaie voorjaarsbloeiër aan de slag te gaan. In de drie jaren die volgden kwam zo veel interessante informatie bij elkaar, dat hierover onlangs bij Floron een rapport verscheen³.

Status in Zeeland

Om met de deur in huis te vallen:

Bostulpen langs het Kanaal door Walcheren, de rijkste Zeeuwse groeiplaats. Foto: Ed Stikvoort.

de eerdere conclusie verdient bijstelling. Het gaat de bostulp beter dan gedacht. Let wel: béter. Niet alleen is de soort op alle bekende recentere vindplaatsen teruggevonden, maar ook op een oude vindplaats. Er zijn ook behoorlijk wat nieuwe locaties ontdekt, vaak bij toeval, waaronder vermoedelijk nog onbekende oude groeiplaatsen. Nieuwe locaties zijn ontstaan door het recente uitplan-

ten van bolletjes. Zoeken op oude vindplaatsen waarvan de ligging voldoende gedocumenteerd was, was meestal tevergeefs. Figuur 1 geeft alle huidige en verdwenen (clusters van) vindplaatsen in Zeeland. Hieruit blijkt dat Walcheren nog steeds hét Zeeuwse bolwerk van de soort is. Dat blijkt nog sterker uit de aantallen die geteld of geschat zijn (tabel). In het vroege voorjaar van 2017 telde de

Locatie/cluster	Aantal locaties (sublocaties)	Oppervlak (m ²)	Aantal individuen	Aantal bloemen
Veere WA	4 (8)	160	65.000	>230
Manteling van Walcheren WA	6 (10)	20	6.000	21
Serooskerke WA	4	32.5	20.000	15
Meliskerke WA	1 (2)	1	120	54
Vogeldijk Oost-Souburg - Middelburg WA	1 (17)	250	230.000	1843
Middelburg WA	3	21	14.600	3
Vlissingen WA	2	1	325	1
Koudekerke WA	1	1	63	0
Sluis WZV	4	?	11.500	ca. 600*
Biervliet WZV	1	?	?	?
Sint-Anna-ter-Muiden WZV	1	?	>200	>13
Driewegen ZB	2	?	20	1

Overzicht van de bostulpen in Zeeland, met de maximaal getelde/geschatte aantallen in 2015-2017 (WA: Walcheren, WZV: West-Zeeuws-Vlaanderen, ZB: Zuid-Beveland; *: vooral in een particuliere tuin).

Zaailing van een bostulp in Sluis, met de zaadhuid nog op de top. Foto: Awie de Zwart.

Medio februari kunnen bostulpen met hun frisse rechtopstaande blad tijdelijk opvallend en dominant zijn, ook bij deze 'kwijnende' locatie. Foto: Ed Stikvoort.

Bostulpen op de Vogeldijk bij Oost-Souburg. Foto: Ed Stikvoort.

Zeeuwse populatie circa 350.000 exemplaren. De Vogeldijk langs het Kanaal door Walcheren is goed voor tweederde van het totaal en de Veerse groeiplaatsen vormen een voorname tweede locatie. De totale aantallen individuen zijn weliswaar stevig te noemen, het percentage planten dat tot bloei komt is met minder dan één procent wel erg laag. De meeste subpopulaties zijn dan ook eerder als 'kwijnend' dan als vitaal te kwalificeren. Maar niettemin: het gaat de bostulp (veel) beter dan gedacht.

Ontdekking: kieming!

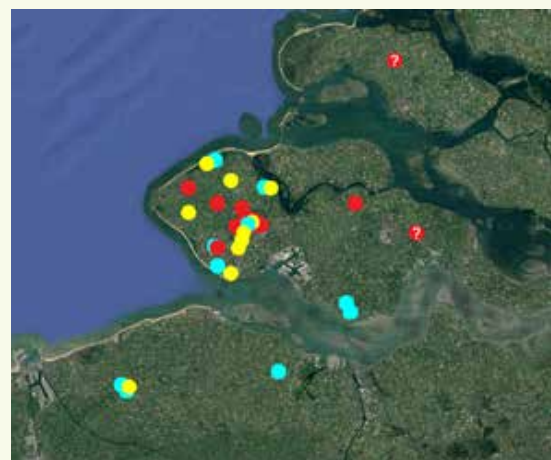
Awie de Zwart vond in het voorjaar van 2015 de bostulp terug in Sluis, 34 jaar na de laatste waarneming en zag er tevens zaailingen⁴! Bij sommige zat het zaadhuidje nog op de top van het kiemplantje. Dit was een grote verrassing, want voor zover bekend vermeerderd de bostulp zich in Nederland alleen vegetatief, ook al komen zaaddozen wel tot rijping. Onwetend van elkaar namen Awie en Ed Stikvoort

de proef op de som. De eerste plantte in Sluis verzameld zaad in de herfst buiten in een pot en de laatste deed hetzelfde van op Walcheren verzamelde zaaddozen. Bij beiden kwamen de zaden in de loop van de winter en het vroege voorjaar tot kieming. Zou de klimaatverandering debet zijn hieraan, of zijn zaailingen altijd over het hoofd gezien? De ontdekking door Awie is immers vooral te danken aan de gunstige omstandigheid dat de bijna naaldfijne zaailingen in een schelpenpad opkwamen.

Bostulpen vinden: tijds beginnen

De studie in Zeeland laat zien dat het voor het (terug)vinden van bostulpen verstandig is om al in de winter of zeer vroeg in het voorjaar te beginnen met inventariseren. Dan vallen de frisse en nog strak rechtop staande bladeren op, als de overige vegetatie nog nauwelijks tot ontwikkeling komt. Dan moeten er wel flinke aantallen van de bladeren bij elkaar staan, want

enkele 'losse' bladeren zie je niet snel. Juist in het geval van oude kwijnende groeiplaatsen, met geen of nauwelijks bloei, staan vaak veel bostulpen bij elkaar, zo bleek in Zeeland. Terugzoeken op oude vindplaatsen met ongunstige omstandigheden - bijvoorbeeld op schaduwrijke plekken - de bostulp houdt helemaal niet zo van scha-

Figuur 1. Ligging van alle bestaande en verdwenen vindplaatsen van de Bostulp in Zeeland. Rood: verdwenen vindplaats Geel: vindplaats met aanplant voor 1980 Lichtblauw: vindplaats met aanplant na 1980 ? : precieze locatie niet gedocumenteerd

duw - kan zinvol zijn, want de soort kan vele tientallen jaren vegetatief 'voortkwijnen'⁵. Niet voor niets noemt Slembrouck⁵ de bostulp "een stinsenplant met onkruidallures".

Van alle tijden

De meeste - zo niet alle - Zeeuwse locaties waar nu bostulpen staan, (b)lijken met een behoorlijke waarschijnlijkheid terug te voeren op oudere aanplanten op deels verdwenen buitens en luthoven, van minstens vele tientallen jaren tot meer dan twee eeuwen geleden. Het is van alle tijden dat mensen bolletjes in Zeeland opgraven en

elders poten, ook thans nog. Inmiddels vinden we het niet zo'n goed idee om de soort voor de provincie te behouden door bolletjes uit 'kwijnende' subpopulaties op te graven en op kansrijke plekken te planten. De rapportage doet dan ook suggesties aan de terreineigenaren om de Zeeuwse bostulp met maatwerk letterlijk en figuurlijk tot bloei te brengen en daarmee ook zoveel mogelijk in zijn historische context te behouden. Zo zal de provincie op ons verzoek deze fraaie voorjaarsbloeier bij de grootschalige kap van bomen op de Vogeldijk, de Zeeuwse bostulplocatie, zoveel mogelijk ontzien en behouden.

Tekst: Ed Stikvoort, Wim van Wijngaarden & Peter Meininger

Het rapport "Bostulpen in Zeeland; heden en verleden" kan worden gedownload op de districtpagina van FLORON-district 17 - Zeeland, te vinden op de FLORON-website onder 'Over FLORON'.

Bronnen

- ¹ Sparrius L.B., B. Odé & R. Beringen 2014. Basisrapport Rode Lijst Vaatplanten 2012 volgens Nederlandse en IUCN-criteria. FLORON Rapport 57. FLORON, Nijmegen.
- ² Meininger P. 2014. Bostulpen in Zeeland. Een stinzenplant in de verdrukking. Het Blad 76 (bijgewerkte versie 24-05-2014): 8-12.
- ³ Stikvoort E.C., W. van Wijngaarden & P.L. Meininger 2017. Bostulpen in Zeeland; heden en verleden. Basisdocument. FLORON district 17 (Zeeland), Goes.
- ⁴ Zwart A. de, 2016. Het mysterie van de Sluisse bostulp. 't Duimpje. 42-2: 13.
- ⁵ Slembrouck J. 2010. Tulipa sylvestris, een stinsenplant met onkruidallures. Dumortiera 98: 24-25.

Op 30 oktober bracht een delegatie van onze Zwitserse zusterorganisatie Info Flora een bezoek aan FLORON. In workshops hebben we de aanpak van alle facetten van elkaars werk gedeeld.

Lidmaatschap IUCN NL en internationale ambities

De International Union for Conservation of Nature is een wereldwijde koepelorganisatie voor natuurorganisaties en overheden. Zij richt zich op onderzoek en bescherming via internationale samenwerking en uitwisseling van kennis. Ook lobbyt ze naar overheden.

Sinds oktober 2017 is FLORON lid van de Nederlandse afdeling. Daarnaast is FLORON begonnen met het internationaal uitdragen van de manier waarop we planten beschermen en in kaart brengen met vrijwilligers.